

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE HENRY FORDLAAN TE GENK

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 734

Rapport opgemaakt door: Julie Hagen

Kontichsesteenweg 38
2630 Aartselaar

Juli 2018

Projectcode: 24346.R.01 (intern)
2018F304 (OE)

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Henry Fordlaan te Genk

Auteurs

Julie Hagen

Projectnummer

- 24346 (intern)
- 2018F304 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, juli 2018

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 734

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	28-06-2018	Interne draft
V1	28-06-2018	Externe draft
V2	13-07-2018	Externe draft 2
V3	13-07-2018	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk van der Kelen
Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van Resultaten	6
1	Inleiding	6
1.1	Thesaurus	6
1.2	Samenvatting	6
1.3	Administratieve gegevens	7
1.4	Wettelijk kader	8
1.5	Onderzoeksopdracht	8
1.6	Afbakening studiegebied	8
1.7	Onderzoeksstrategie	9
2	Aard van de bedreiging	11
2.1	Bestaande toestand	11
2.2	Toekomstige toestand	12
3	Assessmentrapport: Landschappelijke analyse	14
3.1	Topografische situering	14
3.2	Bodemkundige situering	19
4	Datering en interpretatie	21
5	Besluit	22
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening	23
7	Bibliografie	24

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1 - Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, kleur, 2018) met aanduiding van het studiegebied (blauw)	9
Figuur 2 - Ligging studiegebied (GRB) met aanduiding van het studiegebied (blauw).....	10
Figuur 3 -Kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: CadGIS, 2018) ..	10
Figuur 4 – Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur,2017), met aanduiding van het studiegebied (blauw)	11
Figuur 5: Sloopopvolgingsplan van het studiegebied (bron: Opdrachtgever, 2018)	13
Figuur 6 - Details topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw).....	14
Figuur 7: Orthofoto 2018 (middenschalige winteropnamen) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) en hoogtelijnen (oranje).....	15
Figuur 8: Hoogteprofiel noord - zuid (bron: Geopunt, 2018)	15
Figuur 9: Hoogteprofiel west - oost (bron: Geopunt, 2018)	15
Figuur 10 - Digitaal Terreinmodel (1m) met aanduiding van het studiegebied (blauw)	16
Figuur 11 - Hillshademodel (1m) met aanduiding van het studiegebied (blauw)	17
Figuur 12 - Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het studiegebied (blauw)	20
Figuur 13: Ferrariskaart met aanduiding van het studiegebied (blauw)	21

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek (nota met beperkte samenstelling), Genk, OB, ophoging.

1.2 SAMENVATTING

Naar aanleiding van de sloopwerken van de huidige fabrieksgebouwen werd door ABO nv een bureaustudie uitgevoerd. Het potentieel tot archeologische kennisvermeerdering is extreem laag voor het studiegebied op basis van onderstaande argumenten:

- 1) De bovenste lagen (tot minstens 1-3 meter) bestaan uit geroerde grond die werd aangevoerd tijdens de bouw van de Fordfabriek te Genk. Voor de aanleg van de betonplaat en bouw van de voormalige fabriek, werd het terrein volledig onderworpen aan grootschalige ophogings -en egaliseringswerken. Bijgevolg is er geen intacte bodemarchief aanwezig of zal dit zeer sterk verstoord zijn. Hierbij kan er verwezen worden naar twee dossiers van ARON bvba (ID 2057 en 473), die deze verstoringen op het terrein hebben onderzocht.
- 2) De diepte van de geplande bodemingrepen raken de mogelijke archeologische lagen niet, daar de bestaande vloerplaat grotendeels behouden blijft. De sloopwerken zullen bijgevolg minimale impact hebben op het (opgehoogd) bodemarchief.

Het inschattingspotentieel tot archeologische kennisvermeerdering voor het onderzoeksgebied schatten wij extreem laag in. Er wordt daarom geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd en bijgevolg adviseren we een vrijgave van het terrein.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 24346	Onroerend Erfgoed: 2018F304
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres studiegebied	Henry Fordlaan te Genk
- Straat + nr.:	Henry Fordlaan
- Postcode :	3600
- Fusiegemeente :	Genk
- Land :	België
Lambertcoördinaten 1972 (EPSG:31370)	Bounding box: xMin,yMin: 229206.12,179376.90 xMax,yMax: 229978.28,180569.17
Kadaster	
- Gemeente :	Genk
- Afdeling :	GENK AFD 4
- Sectie :	E
- Percelen :	0738/00F003
Onderzoekstermijn	Juli 2018
Thesaurus	Bureauonderzoek (nota met beperkte samenstelling), Genk, OB, ophoging.

1.4 WETTELIJK KADER

Deze archeologienota kwam tot stand naar aanleiding van de sloopwerken van de huidige farbieksloodsen aan de Henry Fordlaan te Genk. Het onderzoeksgebied is in een industriegebied gelegen. De totale oppervlakte waarop deze werken zullen plaatsvinden bedraagt ca. 44 ha. De sloopwerken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Doordat de oppervlakte van het perceel waarop deze ingreep betrekking heeft de 5.000m² overschrijdt (125 ha) en de ingreep in de bodem de 1.000m² (ca. 44 ha) overschrijdt moet er, in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een omgevingsvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet).

De geplande werken (sloop van huidige loodsen) zullen plaatsvinden op opgehoogd en verstoord terrein. Bijgevolg is het potentieel tot kennisvermeerdering zeer laag tot onbestaande. Om deze reden betreft het hier een archeologienota met een beperkte samenstelling.

1.5 ONDERZOEKSOPDRACHT

Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; in situ bewaring of vrijgave van het terrein.

1.6 AFBAKENING STUDIEGEBIED

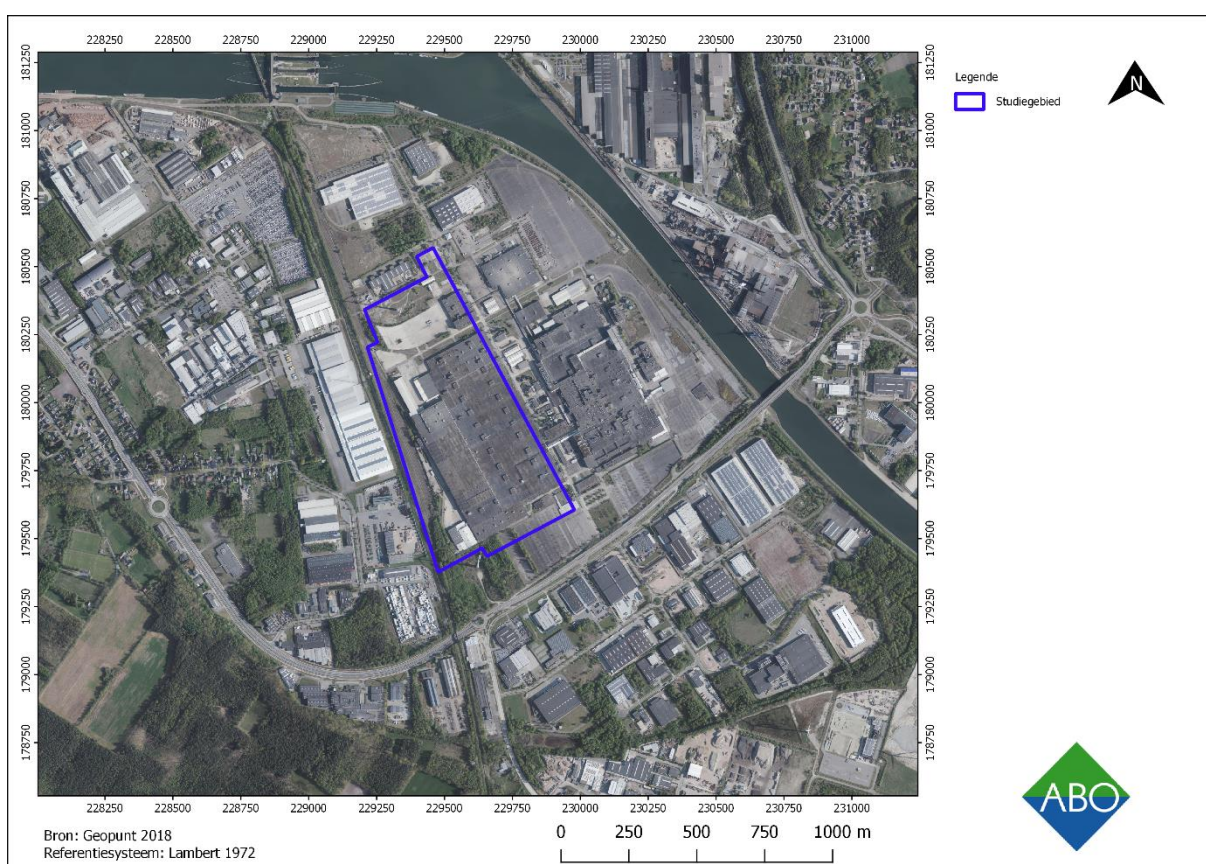
Het terrein waarop de geplande werken zullen uitgevoerd worden, is gelegen in het Genkse industriegebied langs de zuidwestelijke zijde van het Albertkanaal. Het bevindt zich tussen de Henry Fordlaan (zuid-zuidwest), de Kanaalweg die langs het Albertkanaal loopt en de Slingerweg (west). Het onderzoeksgebied grenst eveneens aan één spoorweg en het Albertkanaal. Het onderzoeksgebied maakt deel uit van perceel 0738/00F003 (afdeling 4, sectie E), waarvan de totale oppervlakte van het onderzoeksgebied ca. 44 ha bedraagt (Geopunt 2018). Voor een gedeelte van perceel 0738/00F003, ten westen en ten noorden van het onderzoeksgebied, heeft al eerder bureauonderzoek plaatsgevonden (Onroerend Erfgoed code: 2057 en 473). Hieruit bleek dat de bovenste bodemlagen tot ca. 3 meter uit geroerde grond bestaan, waardoor de geringe diepte van de geplande bodemingrepen mogelijke archeologische lagen niet raken en verstoren. Daarbij zal minimaal 80 tot 90 % van de bestaande vloerplaat behouden blijven. Voor het gebied wordt geen verder onderzoek geadviseerd.

1.7 ONDERZOEKSSTRATEGIE

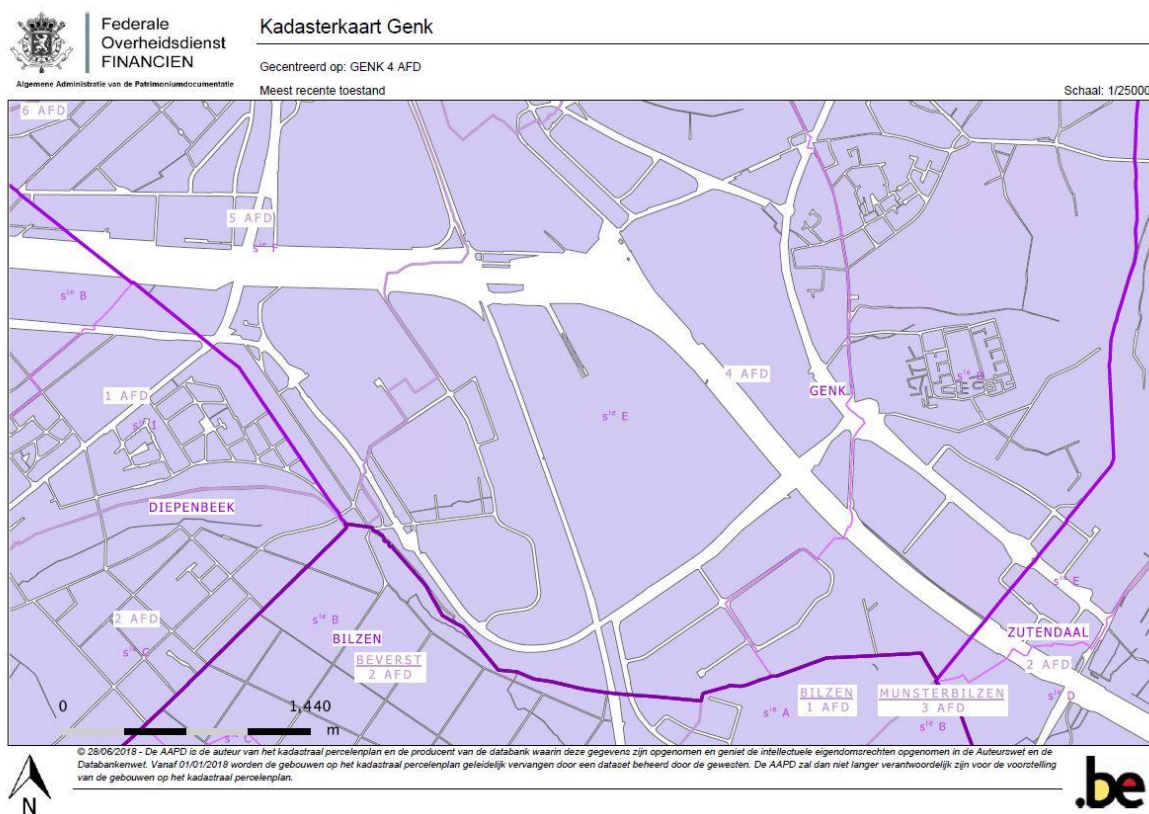
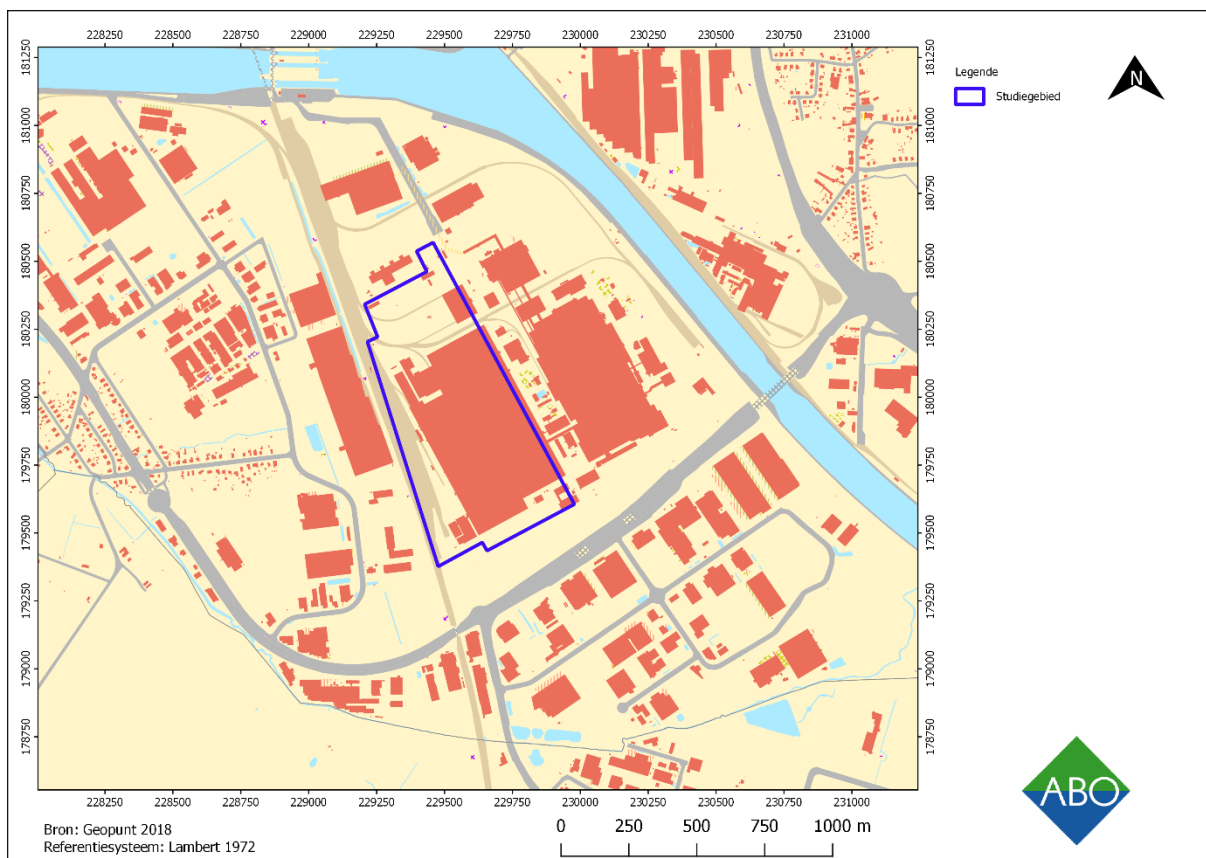
Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachttingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een korte analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachttingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

Figuur 1 - Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, kleur, 2018) met aanduiding van het studiegebied (blauw)

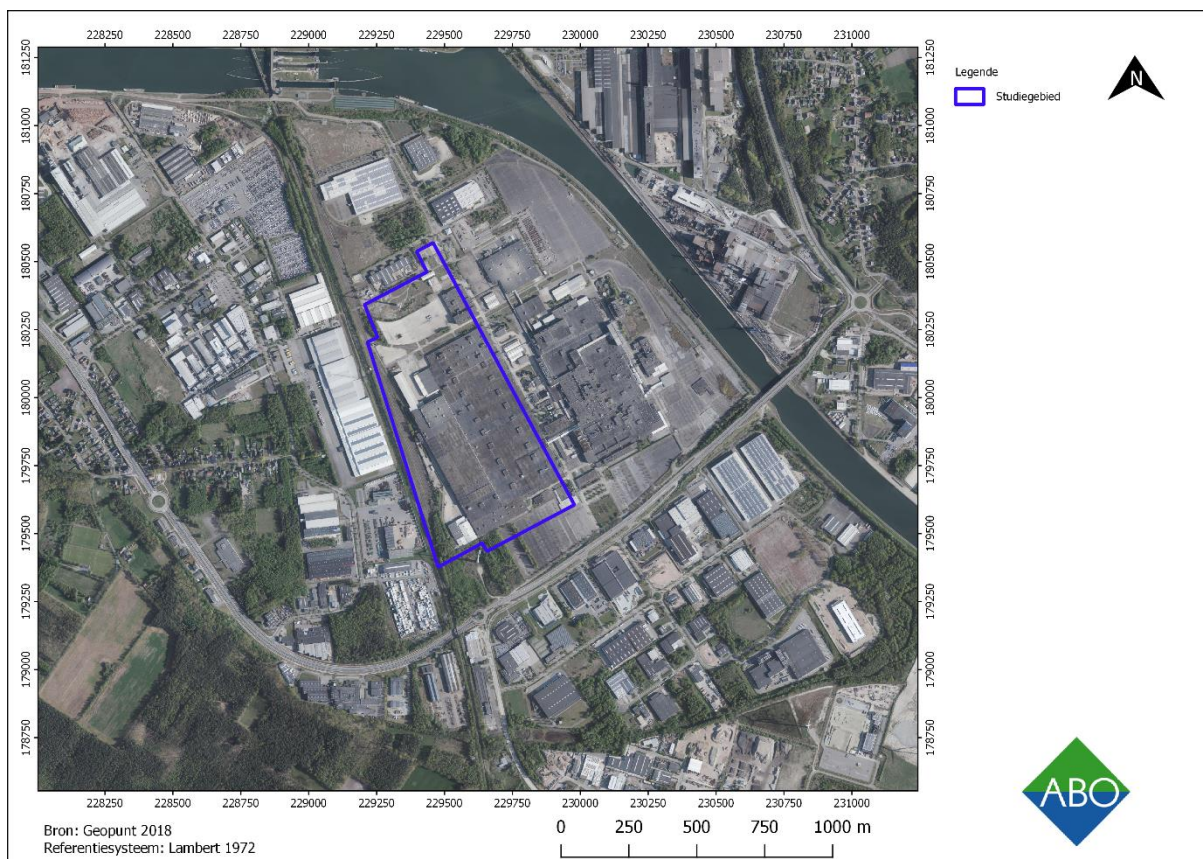

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 BESTAANDE TOESTAND

Het onderzoeksgebied is grotendeels bebouwd en situeert zich op het voormalige industrieterrein van de oude Fordfabriek die momenteel niet meer in gebruik is. De oostelijk en zuidelijke zijde van het onderzoeksterrein werd volledig verhard en gebruikt als parkeerzone. Op de andere zones bevinden zich voornamelijk de oude fabriekshallen en andere gelijkaardige constructies m.b.t. de oude 'Ford Genk'.

Aan de hand van reeds uitgevoerde bureaustudies kon er geconcludeerd worden dat het onderzoeksgebied (Ford Genk) onderworpen is aan grootschalige ophogings- en egaliseringswerken. Nadien werd nagenoeg het hele gebied gebetonneerd.¹

Figuur 4 – Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2017), met aanduiding van het studiegebied (blauw)

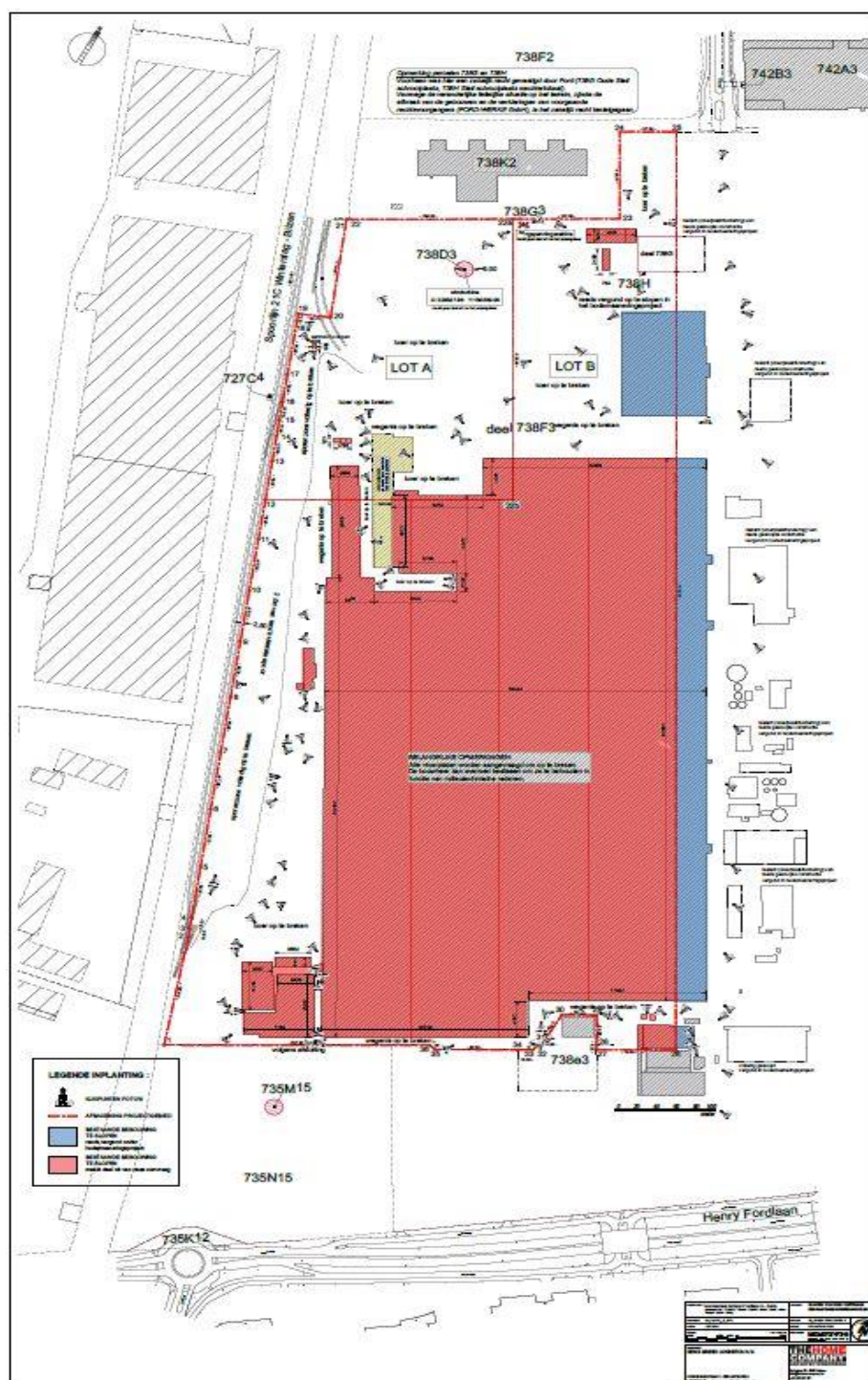
¹ Wesemael E., De Langhe H. (2016): Archeologienota Genk, Mondeolaan, Nieuwbouw van twee hallen. (Aron rapport, 304). D/2016/12.651/45

2.2 TOEKOMSTIGE TOESTAND

In het kader van de toekomstige sloopwerken werd er een sloopopvolgingsplan door de opdrachtgever aangeleverd. Om de leesbaarheid ervan te garanderen worden deze ook als bijlage toegevoegd aan deze nota. De toekomstige bouwwerken behoren niet tot dit dossier en zullen in een aparte vergunning opgenomen worden.

De toekomstige sloopwerken t.h.v. de oude Fordfabriek zullen zich enkel situeren aan de zuidwestelijke zijde van perceel 0738/00F003, meer bepaald zone B. De oude constructies zullen afgebroken worden tot op de bestaande vloerplaat die een maximale dikte bevat van ca. 45 cm. De vloerplaat kan lokaal opgebroken worden tot aan het maaiveld (ca. 45 cm), maar dit zal maximaal 10 tot 20 % van de volledige verharding beslaan.

Naast de geplande sloopwerken van de huidige fabriekslloodsen zijn er geen andere toekomstige werken gepland.

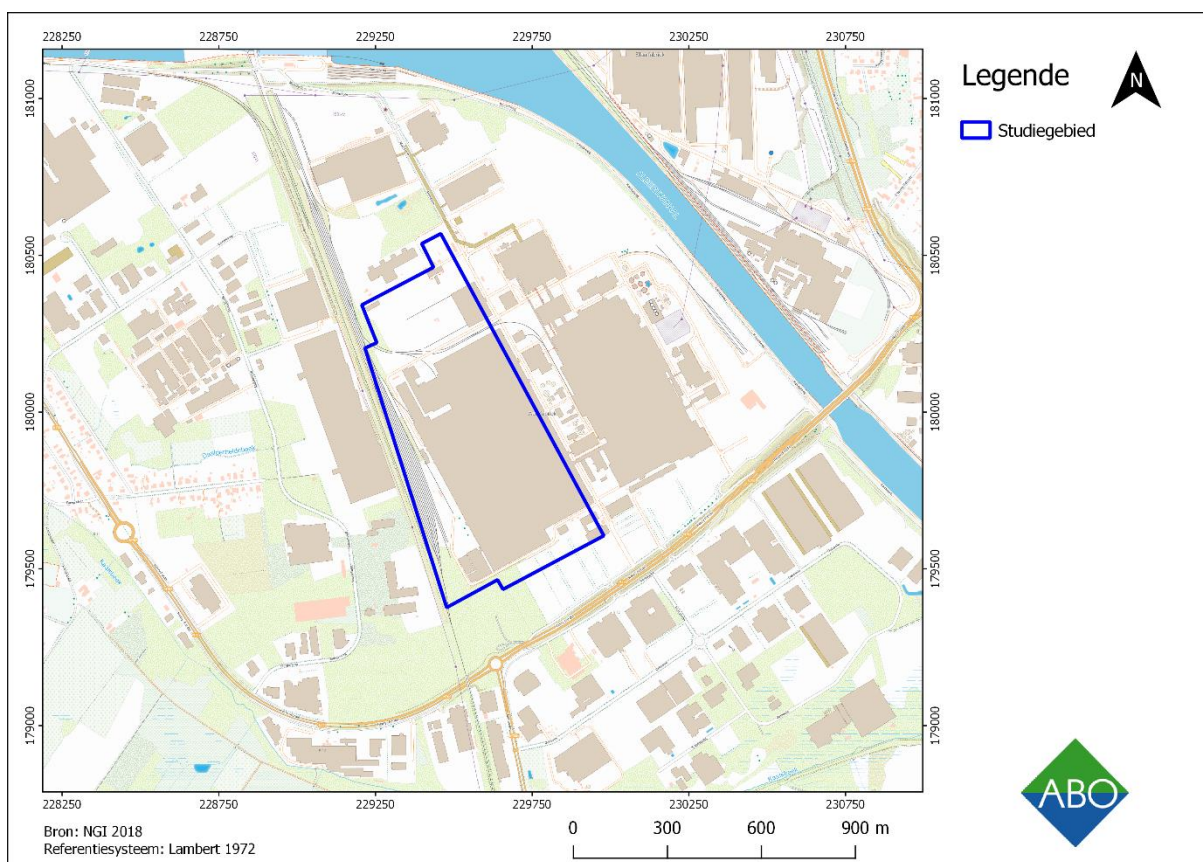
Figuur 5: Sloopopvolgingsplan van het studiegebied (bron: Opdrachtgever, 2018)

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

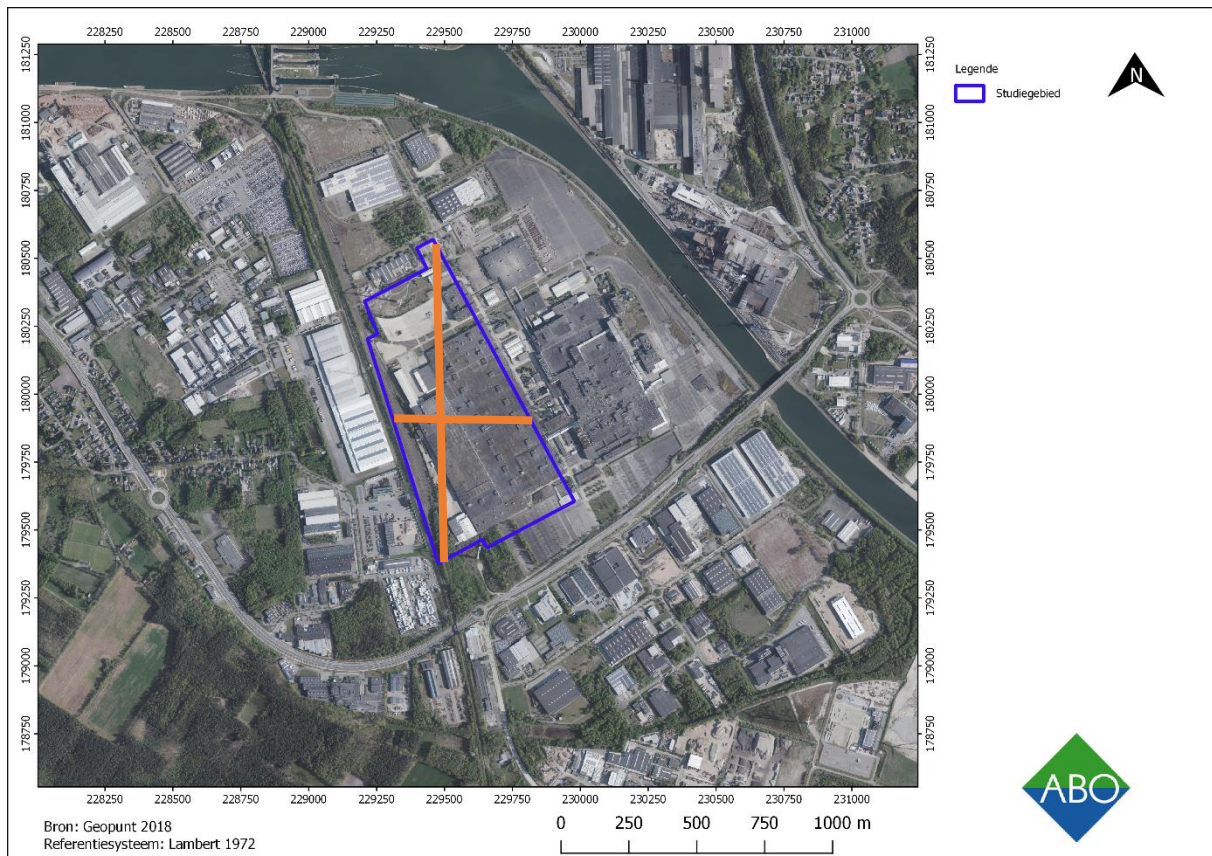
Het onderzoeksgebied bevindt zich t.h.v. Genk-Zuid (linkeroever) en wordt omringd door het Albertkanaal, de Henry Fordlaan, de Mondeolaan en de Slingerweg. Ten zuiden van het terrein loopt eveneens een spoorweg dat de westelijke en oostelijke zijden langsheen het Albertkanaal verbindt. Het volledige onderzoeksgebied bevindt zich binnen een industriezone (industriezone Genk-Zuid) en wordt ook omringd door andere bedrijven en bedrijventerreinen. Het centrum van Genk bevindt zich op ca. 4,8 km ten noorden van de oude Fordfabriek.

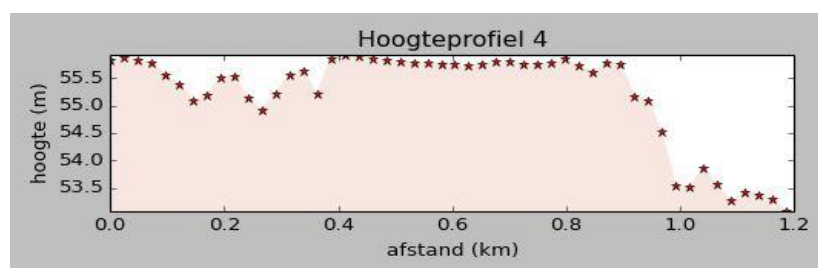
Figuur 6 - Details topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw)

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

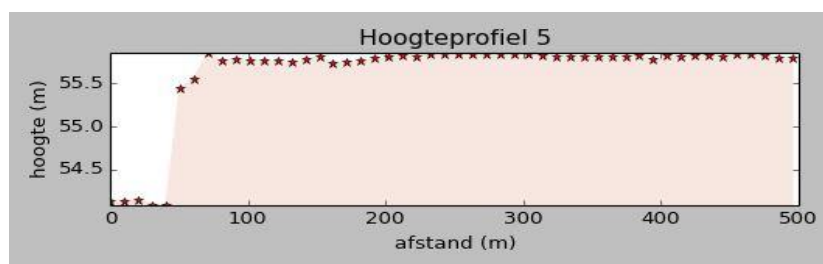
Het hoogteverschil binnen het onderzoeksgebied is vrij aanwezig. Het noordelijke deel van het terrein ligt op een hoogte van 54,8 m TAW en daalt geleidelijk in zuidelijke richting naar 51,4 m TAW. Het hoogteverloop van west naar oost is eveneens opmerkelijk. De westelijke rand van het onderzoeksgebied bevindt zich op 53 m TAW en de oostelijke rand op 55,8 m TAW.

Figuur 7: Orthofoto 2018 (middenschale winteropnamen) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) en hoogtelijnen (oranje)

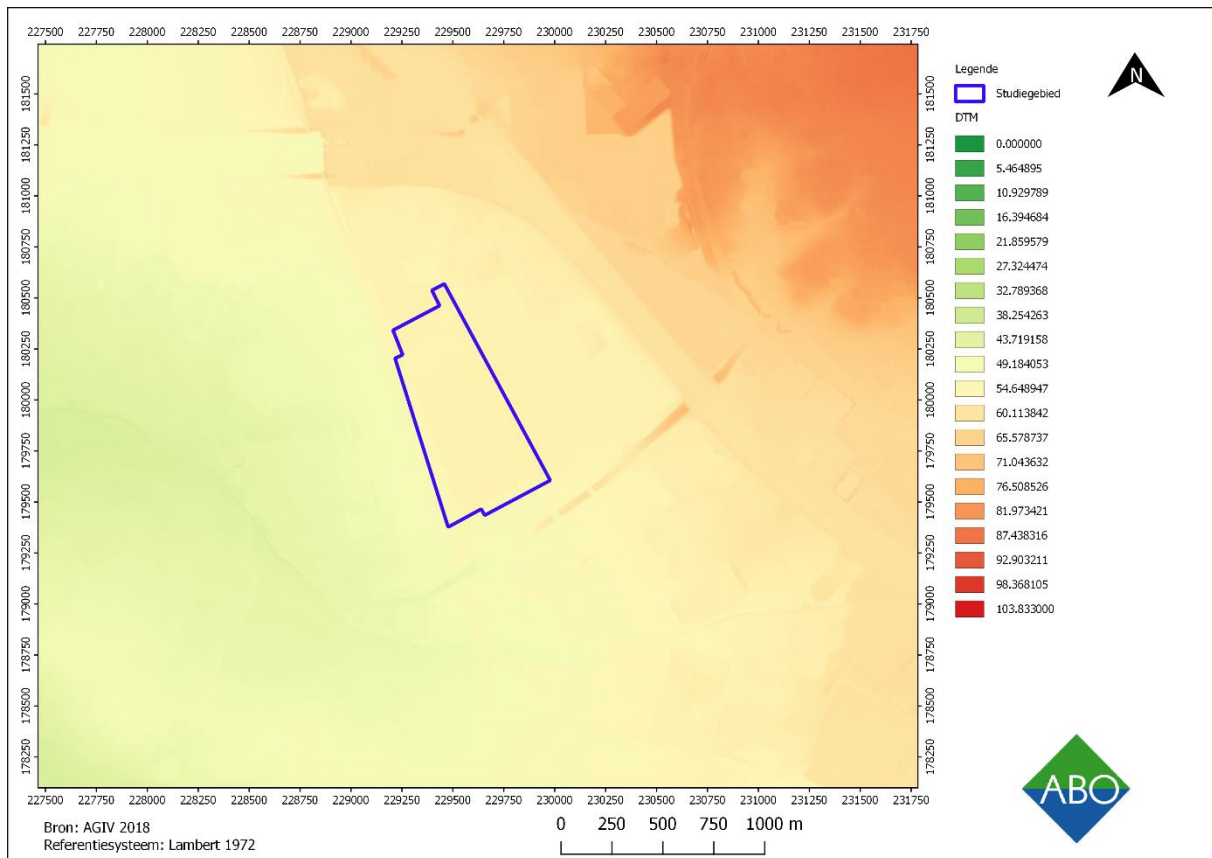

Figuur 8: Hoogteprofiel noord - zuid (bron: Geopunt, 2018)

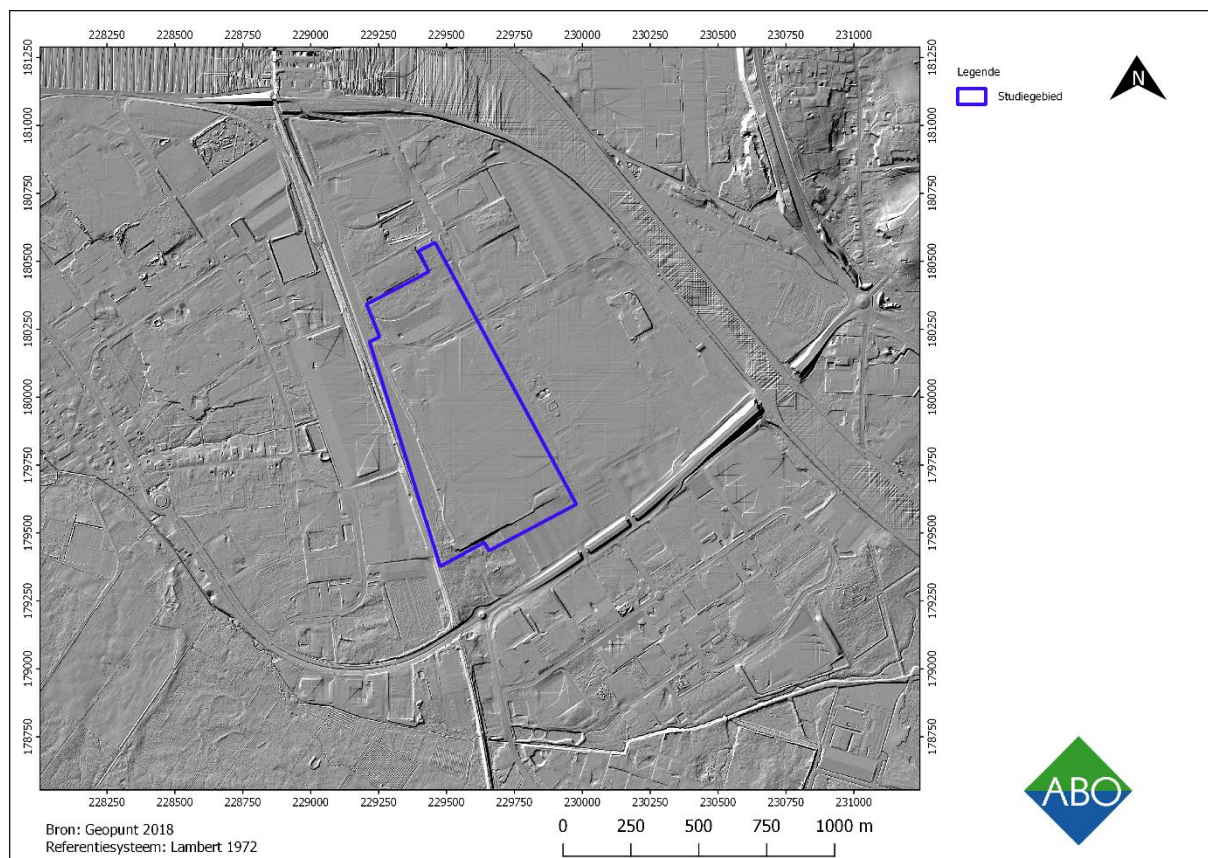

Figuur 9: Hoogteprofiel west - oost (bron: Geopunt, 2018)

Het reliëf is in de vorm van een Digitaal Hoogtemodel-kaart (DTM, 1m) en Hillshade (afgeleid van DTM, 5m) weergegeven. De DTM geeft duidelijk weer dat het onderzoeksgebied (Ford Genk) sterk is opgehoogd. Daarbij zijn de noordelijk en oostelijk gelegen delen van het perceel hoger gelegen dan de westelijk en zuidelijke gedeelten. Op de Hillshade komen de landschapselementen goed in beeld.

Figuur 10 - Digitaal Terreinmodel (1m) met aanduiding van het studiegebied (blauw)

Figuur 11 - Hillshademodel (1m) met aanduiding van het studiegebied (blauw)

3.1.3 REEDS UITGEVOERD ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK DOOR ARON BVBA

Tussen 2016 en 2017 werd er door het Archeologisch projectbureau ARON bvba ter hoogte van het studiegebied archeologisch onderzoek uitgevoerd in de vorm van bureaustudies en landschappelijke boringen.

3.1.3.1 *ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK T.H.V. DE MONDEOLAAN (ID 473)*²

Een eerste onderzoek in 2016 situeerde zich ter hoogte van de oostelijke zijde van de Mondeolaan . In totaal werden er 23 landschappelijke boringen uitgevoerd, waarbij er bij vrijwel alle boringen aanwijzingen waren voor verstoorde en/of onvolledig bewaarde bodemprofielen. Alle boorpunten vertoonden een afgegraven B horizont. Daarbij was er, op sommige locaties, een duidelijke weergave van opvulpakketten.

Mogelijks kan het verstoorde en/of opgevulde bodemarchief gelinkt worden met de aanleg van de oude Fordfabriek, waarbij er zowel verhardingen als andere constructies werden gebouwd.

Aan de hand van dit onderzoek werd er geen vervolgonderzoek aangeraden.

3.1.3.2 *ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK T.H.V. DE HENRY FORDLAAN (ID 2057)*³

Een tweede bureaustudie in 2017 behandelde de site langsheen de Kanaalweg en de Henry Fordlaan (zone C). Deze assessment wees eveneens op de grootschalige egaliserings –en ophogingswerken die op het terrein werden uitgevoerd. Samenvattend werd er geconcludeerd dat er weinig tot geen kenniswinst voorhanden was en men een vervolgonderzoek afraadde.

² Wesemael E., De Langhe H.(2016): Archeologienota Genk, Mondeolaan, Nieuwbouw van twee hallen. (Aron rapport, 304). D/2016/12.651/45

³ Wesemael E. (2017): Archeologienota Genk, Henry Fordlaan, Bouw logistieke site. (Aron rapport, 362). D/2017/12.651/18

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMKAARTEN⁴

Het onderzoeksgebied bevindt zich bodemkundig gezien volledig binnen een OB of bebouwde zone.⁵ Deze zone werd reeds gedeeltelijk door ARON bvba gekarteerd.⁶ Dit houdt in dat het bodemarchief reeds volledig of grotendeels werd vernietigd of gewijzigd door menselijke handelingen. Dit kan teruggekoppeld worden naar de ophogings –en egaliseringswerken die werden uitgevoerd om het huidige industrieterrein (Ford Genk) aan te leggen. Wel kan er aan de hand van de omliggende bodemtypes een beeld gevormd worden van het toenmalige bodemarchief. Het besproken gebied bevindt zich, volgens bodemkaarten, op zandgronden waaronder **Zcg**, **Zeg** en **Zdg**.

Zcg is een matig droge zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Deze podzoleenheid heeft een grijze bovengrond met wisselende dieptes. Vele profielen vertonen een verkitting van de onderste B horizont. De contrasterende substraten vertegenwoordigen de onder Pleistocene afzettingen (klei van de Kempen, grint en zand van Mol), of formaties behorende tot het Diestiaan. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm.

Een volgend bodemtype is **Zeg**, een natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. De humeuze bovengrond wisselt van dun (< 20 cm) tot dik (> 40 cm) en heeft overwegend grijze kleur. De roestverschijnselen beginnen pas tussen 100 en 120 cm.

Een laatste bodemtype is **Zdg** en is opgebouwd uit een matig natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Dit podzolprofiel kent een wisselende humeuze bovengrond naargelang de omgeving. Een bosrijke omgeving heeft een dunnere humeuze bovengrond in tegenstelling tot een agrarisch gebied. In de meeste gevallen beginnen de roestverschijnselen tussen 40 en 60 cm. De podzol B is daarbij duidelijk ontwikkeld met een donkergrijze tot zwarte humusaanrijking.

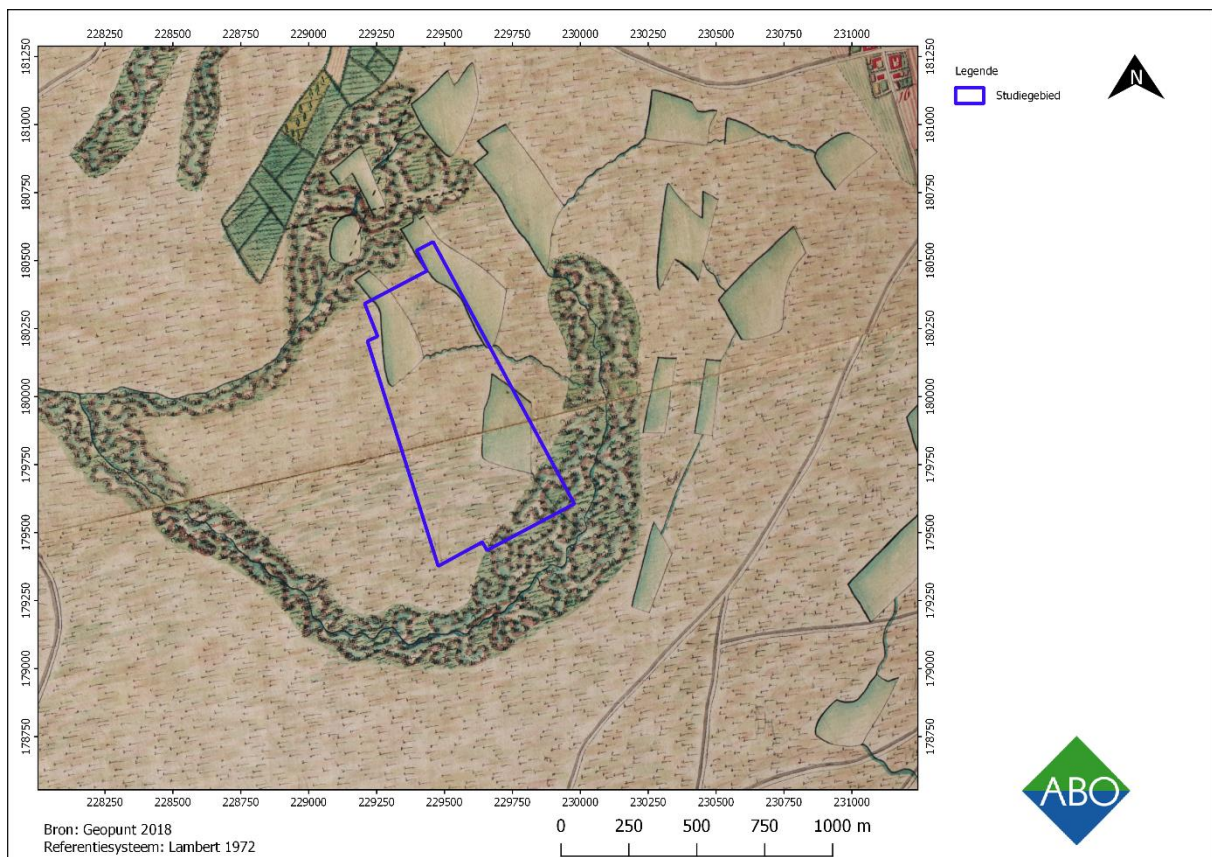
⁴ www.geopunt.be

⁵ Wesemael E. (2017): Archeologienota Genk, Henry Fordlaan, Bouw logistieke site. (Aron rapport, 362). D/2017/12.651/18

⁶ Wesemael E., De Langhe H.(2016): Archeologienota Genk, Mondeolaan, Nieuwbouw van twee hallen. (Aron rapport, 304). D/2016/12.651/45

4 DATERING EN INTERPRETATIE

Volgens historische kaarten en bronnen is het terrein tot de 20ste eeuw onbebouwd gebleven. Bijgevolg kan er gesteld worden dat het bodemarchief mogelijk is gebleven van verstoring. Omstreeks de tweede helft van de 20ste eeuw kwam daar helaas verandering in bij de bouw van Ford Genk. Nagenoeg het volledige terrein werd onderworpen aan grootschalige ophogings –en egalisatiewerken, waarbij de onderliggende bodemlagen eveneens weggegraven of verstoord zijn. In de directe omgeving van het studiegebied zijn er weinig tot geen CAI locaties op te merken.

Figuur 13: Ferriskaart met aanduiding van het studiegebied (blauw)

5 BESLUIT

Naar aanleiding van de sloopwerken van fabriekslodsen in zone B aan de Henry Fordlaan te Genk, werd door ABO nv een bureaustudie uitgevoerd. Het potentieel tot archeologische kennisvermeerdering is zeer laag tot nihil voor het studiegebied.

Ten eerste bestaan de bovenste lagen uit geroerde grond die werd aangevoerd tijdens de aanleg van de oude Fordfabriek. Het onderzoeksgebied en de volledige omgeving van Ford Genk zijn sterk opgehoogd en verstoord. Dit kon aangetoond worden aan de hand van voorgaande studies uitgevoerd door ARON bvba. Bijgevolg is het bodemarchief zwaar tot zeer zwaar verstoord.

Ten tweede zullen er bij de geplande sloopwerken minimale bodemverstoringen plaats vinden, waardoor het bodemarchief nauwelijks wordt geroerd. Daar het terrein reeds volledig verstoord en opgehoogd is, kan er gesteld worden dat de toekomstige sloopwerken weinig tot geen invloed gaan hebben op de reeds (zwaar) verstoorde archeologische lagen.

Het inschattingspotentieel tot archeologische kennisvermeerdering voor het onderzoeksgebied schatten wij extreem laag in. Er wordt daarom geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd. Als bijgevolg wordt een vrijgave van het terrein geadviseerd.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	Director		13 juli 2018
Toon Moeskops	Business Unit Manager		13 juli 2018
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		13 juli 2018
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		13 juli 2018

7 BIBLIOGRAFIE

CadGIS 2018: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 26 juni 2018).

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2018: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 26 juni 2018)

Geopunt Vlaanderen 2018: Basiskaarten (Luchtfoto 2015, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 juni 2018).

Geopunt Vlaanderen 2018: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 juni 2018).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 26 juni 2018).

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent

Wesemael E., De Langhe H.(2016): Archeologienota Genk, Mondeolaan, Nieuwbouw van twee hallen. (Aron rapport, 304). D/2016/12.651/45

Wesemael E. (2017): Archeologienota Genk, Henry Fordlaan, Bouw logistieke site. (Aron rapport, 362). D/2017/12.651/18